

Трофаїла Наталія,

к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У сучасному інформаційному світі надзвичайно важливого значення набуває професійне спілкування, яке виступає в ролі як взаємодії, так і обміну інформацією між людьми у професійній, діловій та науковій сфері суспільної діяльності.

Спілкування охоплює всю багатогранність духовних і матеріальних форм життєдіяльності людини і є її суттєвою потребою, формою людської взаємодії, через яку індивіди фізично й духовно впливають один на одного, формують уявлення про світ, приходять до взаєморозуміння, оскільки воно передбачає обмін думками й почуттями з іншими людьми, а також звернення людини до самої себе: власної душі, спогадів, сумління, мрій.

Культура професійного спілкування інтенсивно вивчається в системі психолого-педагогічних наук (О. Барабаншиков, Є. Бондаревська, Т. Вільчинська, С. Кульневич, С. Міщенко, С. Муцинов, В. Семиченко, В. Серіков, А. Щербаков).

Нове ставлення до праці як творчого процесу визначає новий підхід системи освіти до майбутніх фахівців. Професіоналізм, як риса особистості, гуманістичне мислення та поведінка, універсальні культурні норми – це найбільш узагальнені вимоги до сучасного фахівця дошкільної освіти.

Сучасні науковці розглядають спілкування як різновид діяльності. У дослідженнях і вітчизняних, і зарубіжних учених найбільш детально описано ділове, професійне, зокрема педагогічне, спілкування. Спрямованість цих досліджень практична, яка має на меті досягти ефективності в професійній діяльності [1].

У спілкуванні людина виявляє якості, здібності, знання й уміння, розвиває й формує, засвоює суспільний досвід, норми, цінності, знання, способи діяльності, формуючись при цьому як особистість і суб'єкт діяльності. У цьому розумінні спілкування є найважливішим чинником розвитку особистості [1].

А. Макаренко так писав про мудру владу педагога в спілкуванні: «Мистецтво і майстерність виховання полягають у тому, щоб уміти бачити себе в образі вихованця, в тій істоті, що мислить, відчуває, переживає, істоті, яку ми творимо з маленької дитини» [2, с. 120].

І. Зязюн, розглядаючи проблему педагогічного спілкування, розробив та конкретизував стилі і функції педагогічного спілкування, знання яких допомагає педагогу, організувати спілкування з дітьми [3, с. 112].

Культура професійного спілкування для майбутніх вихователів є складовою їх професійної діяльності, та без володіння якою неможливе якісне виконання професійної діяльності; не можна вирішити конкретну проблему або реалізувати певну бажану ціль. У науковій літературі зазначено, що спілкування сприяє створенню умов для розвитку мотивації тих, хто займається професійною діяльністю, надає їй творчого характеру, розвиває особистості суб'єктів спілкування, попереджує виникнення конфліктів і психологічних бар'єрів.

Провівши системний аналіз психолого-педагогічних, філософських, довідникових джерел з української мови, можна констатувати, що науковці по-різному підходять до розуміння поняття «спілкування».

Так, наприклад, у психолого-педагогічній літературі подається декілька визначень стосовно поняття «спілкування»:

➤ по-перше спілкування трактується як особливий вид діяльності, який відбувається за допомогою мови або сленгу, міміки, пози, рухів тіла, жестів, зображення, символів, звукових сигналів, умовних позначень (В. Давидов, Д. Ельконін);

➤ по-друге, це найважливіше середовище духовного, суспільного й особистісного прояву людини, становить живий безперервний процес взаємодії людей, людини із собою та світом, у цьому розумінні є чинником розвитку особистості (Н. Волкова);

➤ по-третє, як комунікативна взаємодія, спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності та стосунків (В. Кан-Калик, І. Кон, К. Роджерс);

➤ по-четверте, це самостійна та специфічна форма активності особистості є необхідною умовою об'єднання людей для будь-якої спільної діяльності. Його мета – взаємини з іншими людьми,

досягнення певного взаєморозуміння, вирішення ділової справи (А. Мудрик);

➤ по-п'яте, як комунікативний процес, у якому беруть участь не менше двох суб'єктів: той, хто говорить (адресант), та той, хто слухає (адресат). Спілкування не може відбутися, якщо ті, хто беруть у ньому участь, не знають мови. При спілкуванні виникає висловлення – результат інформації адресанта з приводу предмета для адресата (Ф. Хміль).

Вихователь постійно стикається з різноманітними питаннями міжособистісного спілкування. Відсутність культури в цьому або її низький рівень нерідко призводять до виникнення конфліктних ситуацій, напруженості у взаєминах між вихователем і дітьми

Отже, спілкування є необхідним компонентом будь-якої професійної діяльності, а особливо це стосується професійної діяльності вихователя. Професійне спілкування вихователя відбувається за визначеними правилами і обов'язково вимагає серйозної та цілеспрямованої підготовки, оскільки чим успішніше буде спілкування з батьками, дітьми, тим ефективніше працівник зможе вирішувати поставлені професійні цілі.

Оволодіння вихователем закладу дошкільної освіти навичками педагогічного спілкування має велике значення для поступального руху особистості і набуває первинного не лише теоретичного, а й практичного значення.

Для того, щоб контакт був справді глибоким, особистість, окрім професійних знань, знань про спілкування, певних навичок і вмінь, повинна мати ще й позитивну комунікативну установку на спілкування, причому установку не просто на встановлення контакту, а на людину як загальнолюдську цінність, тоді цей контакт стане олюдненим, і спілкування відбуватиметься на високому рівні.

Список використаних джерел

1. Культура професійного спілкування : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заоч. форм навчання всіх спец. гуманіт. Профілю. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 299 с.
2. Макаренко А. С. Методика виховної роботи. К., 1990. 120 с.
3. Педагогічна майстерність. К. : «Вища школа», 2004. 421 с